

task.
1 karta aiti. Trelantenne

Tyrvännön Antialan rautakautinen hautaraunio-
alue y.m. tietoja Tyrvännöstä.

Kertomukseen kuuluu 2 karttaa, 7 valo-
kuvaa (levyt 7519 ja 7847-7855) ja luettelo-
numerot 9408:1-23.

Lähtiessään syyskuun 14 päivänä 1931 tavanomukaiselle kaivaus-
matkalleen sai allekirjoittanut viime hetkessä valtionarkeologilta
Turusta puhelimitse määräyksen käväistä matkan varrella Tyrvännössä
mistä valtionarkeologi oli saanut ilmoituksen siellä askettain
Mattilan tilan maalta tavatusta rautakautisesta muinaislöydöstä.
Kauttamatkalta Kiikoisiin poikkesin sitten syyskuun 21 päivänä
Tyrväntöön. Mattilan tila on pitäjän kirkolla, Suot^uaalan kyläs-
sä. Antiala sijaitsee talosta runsaasti $\frac{1}{2}$ km:n päässä joks.
koilliseen, niemekkeellä, joka ulkonee itään päin Tyrvännön nie-
mestä (ks. karttaa 1), Vanajanselän saarekkaan itäkolkan ja Lusin
lahden väliin. Niemekkeen kanta on vesiperäistä, alavaa maata;
Antialaksi nimitetään niemekkeen ^{lounais}länsisosaa, joka on jo jonkun
aikaa ollut isoksi osaksi peltona; niemekkeen koilliskolkka, Ais-
tinki nimeltään, on korkeata metsämaata, samoinkuin myös Emosaari-
niminen niemekkeen kaakkoiskolkka. Nimet: Antiala (kait henkilö-
nimistä Antia, ks. A. V. Forsman, Pakanuuden aikainen nimistö,
s. 180), Aistinki ja Emosaari kajahtavat vanhoilta ja viittaavat
muinaisaikaiseen asutukseen.

Antialasta on museossa jo ennestään muinaislöytöjä. A. O.
Heikel tutki täällä v. 1898 osittain erään hautaraunion (n:o 1
hänen kartallaan), josta joskus 1850-luvulla oli tavattu muinais-
esineitä, löytäen miekan katkelman, saviastianpaloja ja palaneita
luita (3574:308-12). Samalla merkitsi Heikel kartalleen 2 muutakin
hautarauniota (n:ot 2 ja 3). Myöhemmin on museoon saatu Antialan

niemeltä H. Bremerin kokoelman ohella "Lusinselän lahden rannalta veden rajasta" löydetty tuluskivi (6190:32) ja Anttilan kokoelman ohella komea roomalaisen rautakauden aikuinen keihäs ynnä saviasianpaloja (6503:10, 23).

Heikel kertoo muuten paikasta lisäksi; "I närheten av denna gravhög (n:o 1) funnos tvänne andra dylika högar, vilka, liksom den förstnämnda, äro skogbevuxna kullar, omgivna av åkrar, och ha de åtminstone tills vidare blivit skyddade mot ohägn. För övrigt kan man i närheten av dessa högar iakttaga egenomliga jordvallar och stenbryggor, som leda till vikar" j.n.e.

Olen kartassani n:o 1 säilyttänyt Heikelin antamat numerot raunioille 1 - 3. Raunio n:o 1, jota Heikel vähän kaivoi ja jossa H:n mainitsemien perunakuoppien paikat olivat vielä näkyvissä, on oikeastaan kaksoisraunio. Se on Anttilan pellon harjanteelle jääneen viljelemättömän maakaistaleen kaakkoispäässä. Saman kaistaleen luoteispäässä on kaksi pienempää kumpua, nekin kait hautaraunioita (b ja c kartalla 1), ja muistaakseni niiden välissä hautura, kait perunakuopan jäännös.¹ Rauniosta 1 kaakkoon päin on, tätä nykyä metsittyneellä maalla, ja melkein Lusinlahden rantatöyräällä iso kumpura, sekin kait hautaraunio (d kartalla 1). Rauniosta b luodetta kohden on taas samalla mäen harjanteella pitkulainen matala kumpu, joka on vähemmän näkyvä kuin toiset, sen vuoksi että siinä ei kasva pensaita ja puita (a kartalla 1). Siitä jatkuu luoteeseen päin koivumetsään, Vanajavettä kohden, lähes yhtenäisenä ja nurmen alta selvästi tuntuvana, n. 3 - 4 m leveä kiviriutta, joka päättyy n. 35 - 40:n metrin päässä rauniosta a nähtävästi Vanajaveden vanhaan rantapenkereeseen ajalta ennen järven laskua v. 1830. Kenties verraten myöhäisen kiviaidan jäännös. Sen sivulla on metsän laidassa vanha rakennuksen kivi jalca, nykyisen Mattilan tilan isännän tekemä. Harjanteen lounaisrinteellä on Heikelin merkitsemä raunio 3, aivan ehyt, kaunis pihlajia ja tuomia kasvava kumpu (kuva 5 ja kartta 1:3). Koillisrinteellä on taas melkein vastaavalla kohden Heikelin raunio n:o 2 (kartta 1:2, kuv. 2:2, 3:2, 6:2), josta ilmoitetut muinaisesineet olivat juuri löytyneet.

¹ Rauniosta b al. myös kuoppa.

Tämä raunio (kartta 2) on n. 15 - 16 m pitkä (länne-
itään) ja 12 - 13 m leveä, n. 1 - 2 m korkea, puita kasvava
nurmettunut kumpu, jonka luoteispuolella ^{-osaan/} oli, nähtävästi Heikelin
paikalla käynnin jälkeen (vrt. edell. otetta Heikelin kortomuk-
sesta), kaivettu isohko lovi. ^{Lovein seinämistä/} Sen reunoista näkyy, että raunion
sisusta on irrallista pikkukiveä, ilman maatäytettä. Miten iso
osa kummusta on käsin koottu, miten iso osa luontaista, selviää
vasta lopullisessa tutkimuksessa. Mattilan talon poika Osmo Matti-
la, jolla ei ollut mitään tietoa siitä että tämä kumpu oli
hautarauniona rauhoitettu, oli syyskuun alussa 1931 ryhtynyt lait-
tamaan kumpuun jonkunlaista patteria pilkkaanampumista varten ja
siinä aikomuksessa alkanut alentaa kummun keskikohtaa, entisen
kuopan kaakkoispäästä lähtien. Tällöin hän löysi heti kohdasta a
läheltä raunion pintaa irrallisten kivien välistä rautaisen putki-
kirveen (9408:1), sekä sitten n. 50 cm syvästä, osaksi isohkon
kiven sivuilta, palaneiden luiden ohelta esineet 9408:2-16, kuten
luettelosta tarkemmin selviää. Ne ovat roomalaisen rautakauden
ja kansainvaelluksen ajan vaiheajalta. Kalusto muistuttaa isosti
esim. Urjalan Nuutajärven hautalöytöjen kalustoa (Hackman, Eisen-
zeit, siv. 71 s.). Tilanomistaja K. J. Mattila keskeytti asiasta
tiedon saatuaan, patterin teon ja toimitti löydöstä sanan valti-
onarkeologille.

Myöhäisen vuodenajan takia en uskaltanut ruveta enää raunio-
ta kokonaisuudessaan tutkimaan, peläten että sateet voisivat mah-
dollisesti häiritä varsinkin seulomista. Seulottiin vain vasta
kaivetun kuopan pohjalle ja reunoille pöyhiytynyt musta luumuru-
maa, josta löydettiin esineet 9408:17 - 22, etupäässä luumuruja
ja saviastianpaloja sekä joku kuonakappale ja rautakatkkelma. Sen
jälkeen tuettiin vasta kaivetun kuopan reunat paaluilla ja kuo-
pan pohja peitettiin kivillä ja turpeilla, jotta se mahdollisim-
man hyvin säilyisi ensi vuoden kaivauksiin asti. Aijotulle ampu-
mapatterille katsottiin sopiva paikka kumpujen b ja c läheisyy-
destä, mihin se laitettiin ^{ais/} peltomaasta nostetuista turpeista.

Entisistä löydöistä tiedettiin kertoa, että Anttilan kokoel-
maan kuulunut, jo mainittu keihäs (6503:10), ehkäpä myös savias-
tianpalat (6503:23), olivat tulleet esiin n. 60 m:ä rauniosta

2 koilliseen päin (?), paikalta, missä arveltiin myös alkuaan olleen hautaraunion. Nyt lunastettiin museoon ^{liostori} myöhemmän rautakauden kirves (9408:23), joka oli löydetty toukokuussa kyntötöissä n. 50 m:ä rauniosta 2 lounaaseen päin, siis jostain raunion 3 lähistöstä.

Rantaviivat lienevät Antialan niemen rannoilla, missä veden pinta maan kallistumisen vuoksi oli yhtäjaksoisesti kohonnut v. 1830 tapahtuneeseen n. 3 metriä käsittäneeseen järven pinnan laskuun asti, nykyään hyvin lähellä rautakautisia.

Hauska Tyrvännön raunioihin liittyvä kielellinen muistomerkki on kääppä nimitys. Ailio mainitsee sen kertomuksessaan v:1ta 1902 Suotaalan kylän Anttilan talon Katinkiven pellon raunioista. Tällä nimellä tarkoitetaan Tyrvännössä pellon keskelle jäänyttä viljelemätöntä kivikkoista kohtaa ja peltorauniota, ja käytetään sitä m.m. Antialan hautarauniosta. Sama esiintyy viron ja ^{väljän-} vjetkan kielissä hautakumpua (ja Virossa myös yleensä kivirauniota) tarkoittavana, onpa sillä liettuankielessäkin vastineensa. Nähtävästi on "kääppä" juuri hautaraunion vanha nimitys, ja kun nämä rauniot ovat tavallisesti jääneet viljelemättömiksi kohdiksi peltojen keskelle, on se myöhemmin yleistynyt merkitsemään myös samannäköisiä luonnonmuodostumia ^{y.m.} peltoraunioita, suosta esiin pistäviä saarekkeita y.m.). Sana on Suomessa harvinainen. Ks. Y. H. Toivonen, Suomi V:2, s. 372 seur.

Paitsi jo ohimennen mainittuja Katinkiven pellon raunioita, joita Heikel, Ailio ja Palsi ovat tarkastaneet, mainitsee Heikel Tapaninkalliolla, Tyrvännön kirkon luoteispuolella, tavanneensa hautaraunioita, vieläpä löytäneensä yhdestä niistä palaneita luumuru-jakin (3574:307). Käydessäni paikalla huomasin kallion länsipuoliosella juurella pellon reunassa muutamia kiviraunioita, jotka asemansa puolesta vaikuttivat peltoraunioilta, sekä hautuumaan kivi-aidan vieressä yhden kiviraunion, joka sekin voitaisiin selvittää kivi-jätteiksi aidanteko-ajalta. Heikel kertoo, että pitkin koko selännettä tästä Elolannientä kohden on runsaasti samanlaisia kumpuja ("dylika kullar"). Niistä ei kuitenkaan ole enää tavattavissa jälkeäkään. Ehkä on huvila-asutus ne hävittänyt.

* Suotaalan kylästä kunnanvaltuutetuille ja luovutetuille vireille ajotien vasemmalla puolella on kuitenkin pellolla jatkunut viljelymätön kääppä, julkaisua Heikel voi tarkoittoa. A.S. 1933.

Professori Hj. Appelgren-Kivalon pyynnöstä professori Hackman kehoitti allekirjoittanutta (Tyrvääntöön saamassani postikortissa) ottamaan selvää, minkälaisessa kunnossa Tyrväänön Retulansaaren rauniot ovat tätä nykyä. Kun en saanut kuitenkaan samalla mitään tarkempaa selostusta ja karttoja näistä raunioista, oli mielestäni mahdotonta verrata niiden nykyistä tilaa aikaisempaan. Puhelimitse sain kuitenkin maanviljelijä Erik Laurilalta tietää, että Retulan sillankorvassa olevat rauniot oli kaikki purettu n. 42 v. sitten siltaa rakennettaessa. Löydöksiä sieltä oli tuotu m.m. maanviljelijä Anttilalle kirkonkylään (vrt. Anttilan kokoelmat, Kansallism. 6503). Lähempänä taloa on jäljellä ne 2 rauniota, jotka Appelgren-Kivalo oli käynyt kartoittamassa ja piirtämässä. Nämä rauniot ovat vielä paikoillaan, joskin niistä on mahdollisesti otettu joku yksityinen kivi. Äskettäin kertoi isäntä Laurila ostaneensa Alikartanolta viljelemättömän palstan, jolla on paljon kiviraunioita, kaikki koskemattomia. Eräs toinen Retulan isännistä, jonka samana iltana tapasin henkilökohtaisesti, antoi yhtäpitävän selostuksen Retulansaaren raunioista.

Tutkimukset Tyrväänöllä suoritettiin syyskuun 21 - 22 p. v. 1931.

Arne Äyräpää.

Lev. 7847-48.

Kuva 1. Panoramakuva hautausmaahan alueesta, jolleseen-
kin lounaasta päin. Raunioiden numerot ja kirjai-
mit merkityt raunioita kahdelle kuvan yläreunalle.
Valok. 22.9.1931.

Valok. A. Äyräpää 22.9.1931.

Syrväntö, Tuotaala, Anttialan hautausma-
alue.

Kuva 2. Panoramakuva raunioalueesta joks. Koillisesta ylästä; rau-
niomerkinnot kuvan ylälaidassa. Valok. 21. 9. 1931.

Levyt 7849-50.

Kuva 3. Raunioalue luoteesta; huom. merkinnot kuvan ylälaidas-
sa. Valok. 22. 9. 1931.

Levyt 7851-52.

Valok. A. Syrjämaa

Antiala

Emosaari

Vanajan selkä

Lusinlahti

Lev. 7853.

Kuva 4. Vanajan selän ja Lusinlahden välinen niemi etelälounaasta. Antialan peltö hämmöittää puitten välistä maalien välisellä kohdalla. Valok. 22. 9. 1931.

Lev. 7854.

Kuva 5. Raunio kumpu n:o 3 jokeenkin pohjoisesta päin. 21. 9. 1931.

1

a

2

Lev. 7855.

Kuva 6. Heikeliä tikkima raunio 1 (vasemmalla etualalla) ja nyt pengottu raunio 2 (oikealla metsänlaidassa) eteläkaakosta päin. 21. 9. 1931.

Tyrväntö, Antialan
hautausma-alue.

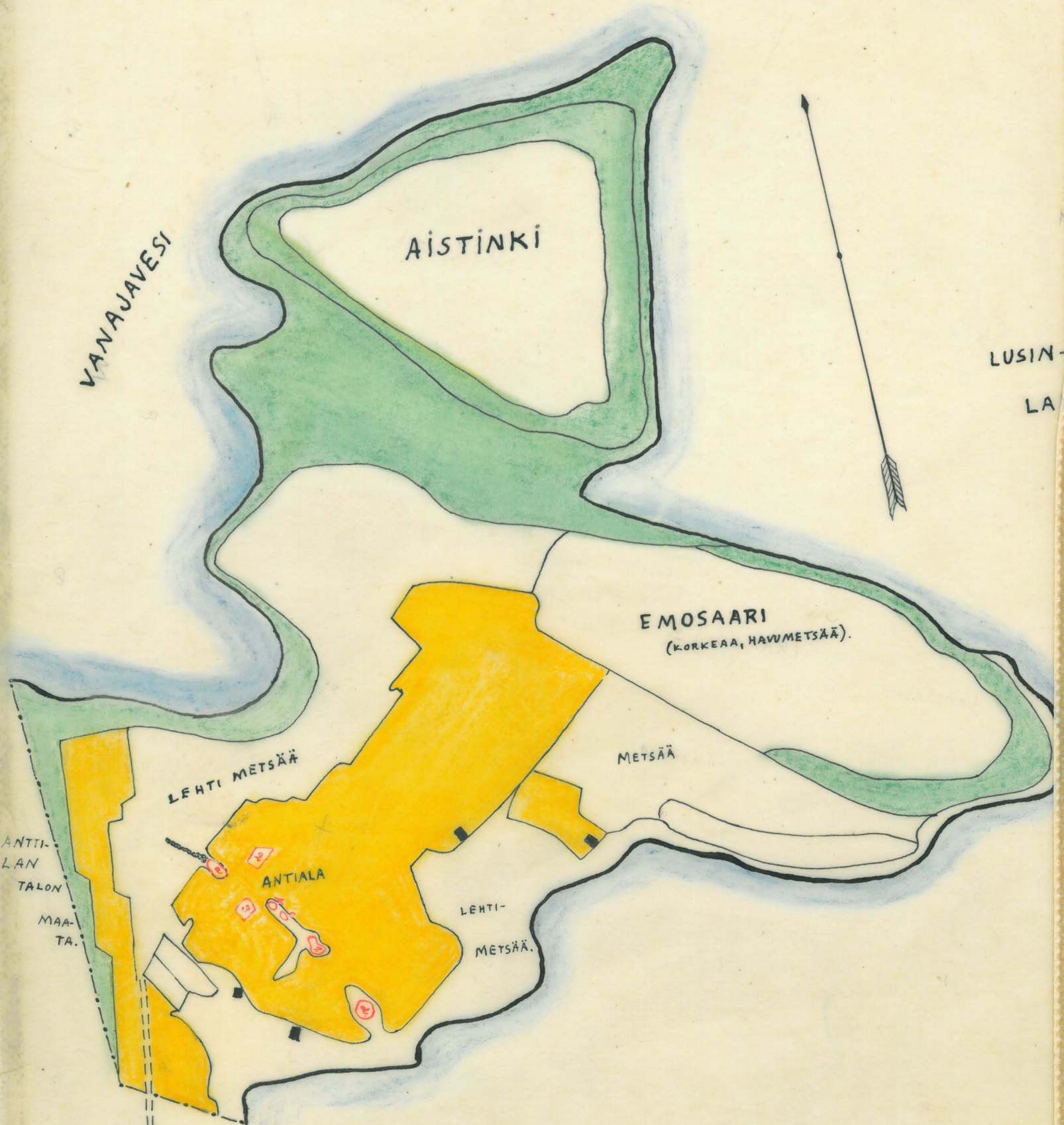

Seo. 7519.

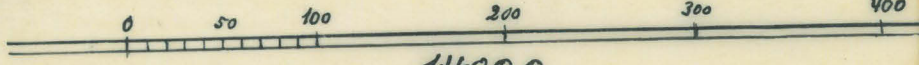
(Kuva 7) Rautakautia hautausma-
Tyrväntön grifajän Kirkonkylän
l. Suotaalan kylän Mattilan
talon maalla, Antiala-mi-
nienin grifajän, joks. länsi-
luoteesta.

Valok. Arne Tyrväntö 19. VIII. 1930.
(Käydään Kesätorin ja Tyrväntöä)

Metriä

1:4000.

Kartta 1.
 TYRVÄNTÖ. SUOTAALA. ANTIALAN HAUTARAUNIOALVE.
 MATTILAN TILAN PELTOKARTASTA KOP. A. ÄYRÄPÄÄ 1931.
 O. P. I. V. VARMOJA TAI OLETETTAVIA HAUTARAUNIOITA.

Kartta 2

Tyrvääntö . Suotela . Mattila.

ANTIALANNIEMEN HAUFARAUNIO

N° 2

9408:1-22

PITUUSMITOISSA 1cm=1m, KORKEUSMITOISSA 2cm=1m.

xxx LÖYTÖKOHTIA (vrt. luulleloon)

Arne Aytapää 21-22/6

1931

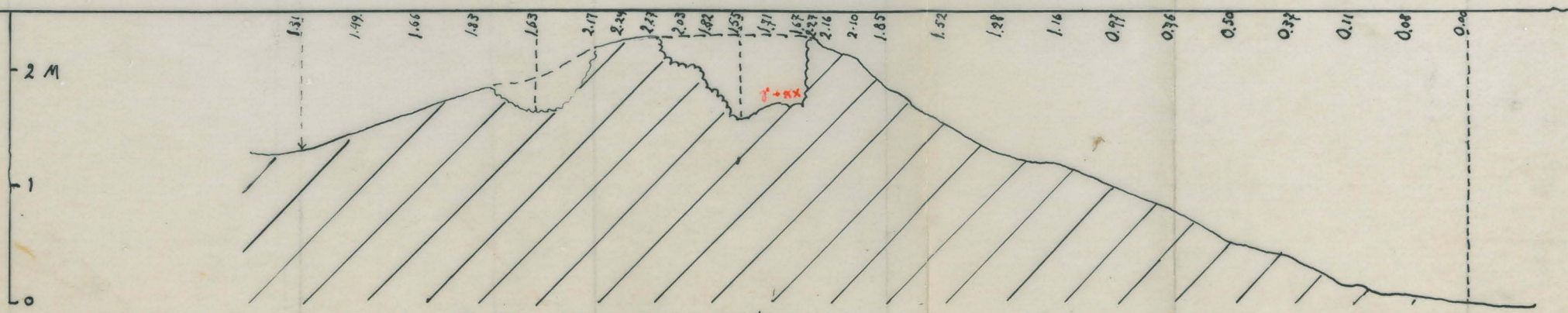
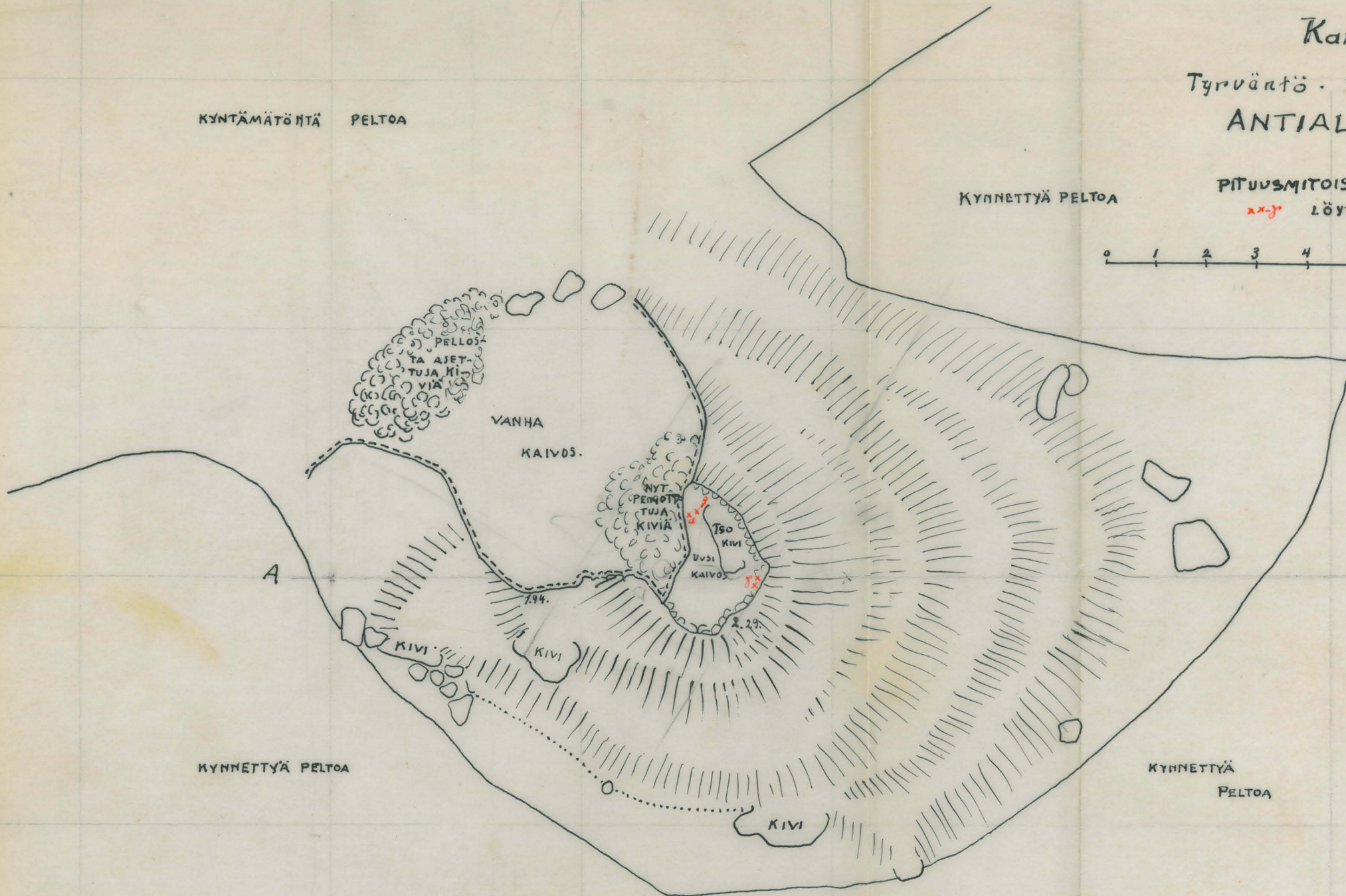

KYNTÄMÄTÖNTÄ PELTOA

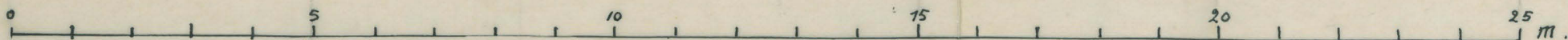
KYNNETTYÄ PELTOA

KYNNETTYÄ PELTOA

KYNNETTYÄ PELTOA

PROFIILI LINJAA A-B myöten

Kartta 2.

TYRVÄNTÖ · SUOTAALA · MATTILA.

ANTIALAN NIEMEN HAUTA-
RAUNIO N° 2.

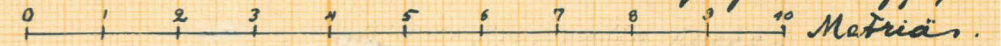
9408: 1-22.

PITUUSMITOISSA 1cm = 1m; KORKEUSMITOISSA 2cm = 1m.

xx-y LÖYTÖKOHTIA (vrt. Luettelo).

Armostyörapäjä 21-22/9 1931.

Mattiä.

KYNTÄMÄTÖNTÄ PELTOA.

KYNNETTYÄ PELTOA

B

A

KYNNETTYÄ PELTOA

KYNNETTYÄ
PELTOA

